

Tilknytningsmatrisen: integrering og transnasjonalisme blant innvandrere

Resultater fra prosjektet 'Possibilities and Realities of Return Migration'

Innvandrere er gjerne knyttet til både landet de bor i og opprinnelseslandet. Disse tilknytningene beskrives ofte hver for seg som integrering og transnasjonalisme. Et nytt analytisk rammeverk, *tilknytningsmatrisen*, setter oss i stand til å undersøke integrering og transnasjonalisme blant innvandrere samtidig. Denne matrisen kan bidra til mer nyanserte analyser og bedre tilpassede politiske tiltak. Vi bruker dette rammeverket til å analysere variasjon i tilknytning blant innvandrere i Norge.

Nøkkelpunkter

- Forholdet mellom integrering og transnasjonalisme blant innvandrere er verken forutbestemt eller uavhengig.
- En betydelig andel innvandrere har svak tilknytning både til opprinnelseslandet og til Norge.
- Det er stor variasjon mellom innvandrere fra ulike land i graden av transnasjonalisme og integrering.
- Mange innvandrere fra Tyrkia er sterkt orientert mot opprinnelseslandet, og mindre tilknyttet Norge.

Jørgen Carling

Peace Research Institute Oslo (PRIO)

Silje Vatne Pettersen

Statistics Norway

Integrert og transnasjonal?

Det er en vanlig antakelse i den offentlige debatten at sterkere integrering av innvandrere medfører svakere transnasjonalisme, og omvendt. Nyere forskning stiller spørsmål ved denne antakelsen, både på teoretisk og empirisk grunnlag. Integrering i bostedslandet kan godt eksistere *side om side* med en sterk transnasjonal tilknytning til opprinnelseslandet.

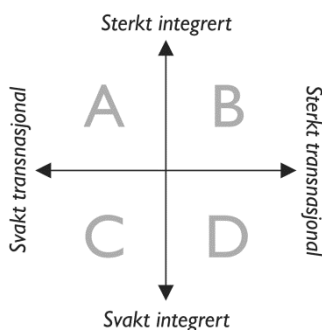
Samtidig har en betydelig andel av innvanderne svak tilknytning både til opprinnelseslandet og til landet de bor i. Med andre ord er de verken integrert eller transnasjonale. Dette poenget har fått mindre oppmerksomhet.

I dette notatet bruker vi data fra en representativ undersøkelse blant ti store innvandergrupper i Norge (se tekstboks). Vi vil først beskrive variasjoner i integrering og transnasjonalisme, før vi knytter denne variasjonen til innvanderers intensjon om å returnere til opprinnelseslandet.

Tilknytning til to land

Med «tilknytning» mener vi helheten av de stedsspesifikke ressursene, nettverkene, kompetansen og følelsene som påvirker livet til et menneske. Transnasjonal tilknytning er et resultat av livet i opprinnelseslandet før utvandringen, samt senere besøk og avstandskommunikasjon. Integrering er den sosiokulturelle prosessen med å bli en del av samfunnet i et nytt land.

Transnasjonalisme og integrering er komplekse begreper. Eksempelvis er noen innvandrere godt integrert i arbeidsmarkedet, men har få sosiale bånd utenfor egen innvandergruppe. Noen innvandrere er politisk aktive i

Figur 1. Tilknytningsmatrisen

Tabell 1. Fordelingen av respondenter på de fire kategoriene i tilknytningsmatrisen (radvis prosentfordeling)

	Sterkt integrert, svakt transnasjonal	Sterkt integrert, sterkt transnasjonal	Svakt integrert, svakt transnasjonal	Svakt integrert, sterkt transnasjonal
Kvadrant (jfr. Figure 1)	A	B	C	D
Alle	28	28	27	18
Kjønn				
Menn	27	28	25	20
Kvinner	29	28	27	16
Andel av livet levd i Norge				
0–25 %	28	18	38	16
25–49 %	27	35	18	20
50–74 %	31	43	8	18

opprinnelseslandet, mens for andre dreier transnasjonalisme seg hovedsakelig om familie.

Vi angriper denne kompleksiteten på to måter. For det første fokuserer vi på aspekter ved integrering og transnasjonalisme som *alle* innvandrere kan relatere seg til. Dette innebærer for eksempel at vi utelater integrering i arbeidsmarkedet (siden ikke alle innvandrere er økonomisk aktive) og statsborgerskap (siden ikke alle innvandrere oppfyller botidskravene til norsk statsborgerskap). For det andre kombinerer vi diverse indikatorer på transnasjonalisme og integrering for å ha ett samlet mål for hver tilknytningsform.

Vår tilnærming innebærer åpenbart en forenkling av integrering og transnasjonalisme. Det finnes også en omfattende forskningslitteratur som drøfter kompleksiteten i hvert av

fenomenene. Så lenge vi er klar over forenklingen, kan vår tilnærming gi verdifulle bidrag til forståelsen av en annen form for kompleksitet: forholdet mellom transnasjonalisme og integrering.

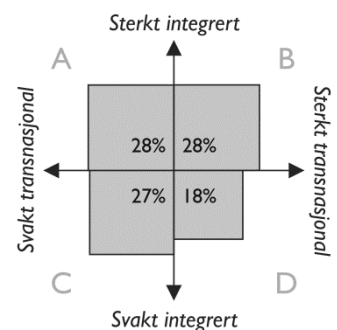
Tilknytningsmatrisen

Vi legger fram et nytt analytisk rammeverk som gjør det enklere å analysere innvanderers ulike tilknytninger ved å betrakte integrering og transnasjonalisme som kryssende dimensjoner. Vi kaller dette rammeverket for *tilknytningsmatrisen* (figur 1).

Hver *kvadrant* i figuren, merket med bokstaver fra A til D, representerer en kombinasjon av svak eller sterk integrering og svak eller sterk transnasjonalisme. Befinner man seg for eksempel i kvadrant A, betyr det at man har sterk tilknytning til Norge og svak tilknytning til opprinnelseslandet.

Figur 2. De tre indikatorene som ligger til grunn for tilknytningsmatrisen

Figur 3. Fordelingen av respondenter i tilknytningsmatrisen

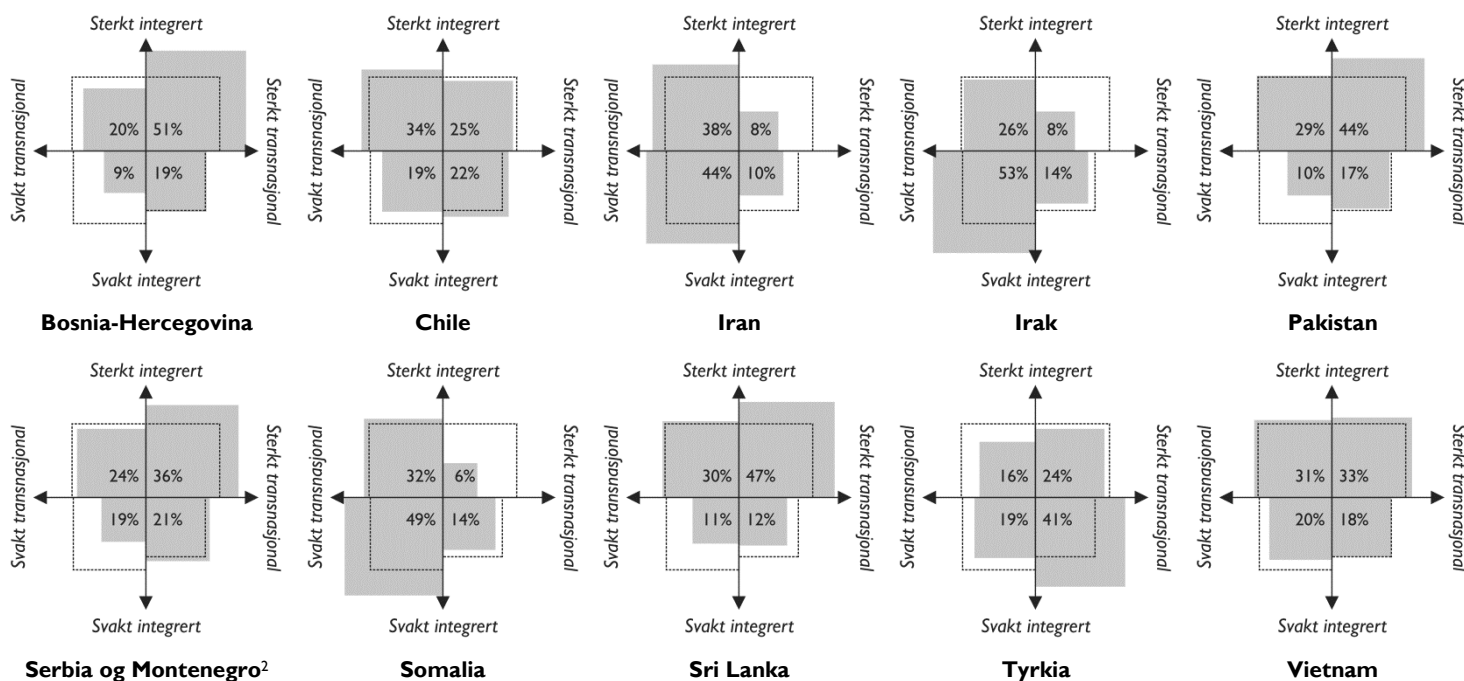

Figure 4. Fordelingen av respondenter i tilknytningsmatrisen, etter opprinnelsesland

Datakilde

Undersøkelsen «Levekår blant innvandrere i Norge» ble gjennomført av Statistisk sentralbyrå i 2005–2006. 3053 personer mellom 16 og 70 år som hadde bodd i Norge i minst to år ble intervjuet enten ansikt til ansikt eller på telefon. Vi bruker primært informasjon om de 2015 respondentene som hadde kommet til Norge som voksne, altså etter fylte 18 år. Undersøkelsen omfatter ti opprinnelsesland valgt ut blant de største innvandrergroppene i Norge.

Matrise

En matrise er en krysstabell som viser kombinasjoner av to dimensjoner. Vår tilnæringsmåte, der vi betrakter integrering og transnasjonalisme som to tilknytningsdimensjoner som krysser hverandre, gjør det relevant å snakke om en matrise.

Kvadrant

En kvadrant er en fjerdedel av et plan som deles av to kryssende linjer. I vårt tilfelle har matrisen fire kvadranter som representerer ulike kombinasjoner av integrering og transnasjonalisme.

A måle tilknytning

Vi har valgt en svært enkel tilnærming og skilt mellom to nivåer av integrering og transnasjonalisme: svak og sterk. Fordelen med dette er at vi får fire grupper som kan sammenlignes.

Hver av de to dimensjonene i matrisen er satt sammen av tre indikatorer (figur 2). Respondentene identifiseres som sterkt integrert eller sterkt transnasjonale hvis de skårer positivt på to av de tre indikatorene.

Integreringsindikatorerne er (1) å snakke godt norsk, (2) å føle tilhørighet til Norge og (3) ikke å ha opplevd diskriminering på grunn av at man er innvandrere i Norge. Indikatorerne for transnasjonalisme er (1) å ha eiendom i opprinnelseslandet, (2) å ha reist til opprinnelseslandet i løpet av de siste fem årene og (3) å sende penger til opprinnelseslandet.¹

Figur 3 viser hvordan deltakerne i undersøkelsen fordeler seg i tilknytningsmatrisen. Den minste gruppen (18 %) er svakt integrert og sterkt transnasjonal – det vil si at de først og fremst er orientert mot opprinnelseslandet. De tre andre gruppene er omtrent like store (27-28 %). (På grunn av avrunding blir ikke summen 100.) Resultatene vises også i tabell 1 og i figur 4.

Figur 4 har én matrise for hvert av de ti opprinnelseslandene som viser hvordan respondentene fordeler seg på de fire kvadrantene. For å gjøre det enklere å sammenligne har vi tegnet inn en stiplet linje som viser gjennomsnittsfordelingen (dvs. det samme som i figur 3).

Kombinerde tilknytninger

Hvis integrering og transnasjonalisme hadde vært uforenlige med hverandre, ville kvadrant B og C vært tomme i matrisene i Figur 4. Men slik er det ikke: Mer enn halvparten av respondentene plasserer seg i en av disse to kvadrantene.

I kvadrant B finner vi dem som er godt integrert i det norske samfunnet, og som samtidig opprettholder sterke bånd til opprinnelseslandet. For noen kan det være nettopp fordi de er godt integrert og har en stabil inntekt at de har råd til å ivareta transnasjonale bånd. Det å være sterkt integrert og sterkt transnasjonal er spesielt vanlig blant innvandrere fra Bosnia-Hercegovina, Pakistan og Sri Lanka. Det er dessuten spesielt vanlig blant dem som har levd mesteparten av livet i Norge.

En marginalisert gruppe

I kvadrant C finner vi mennesker i en helt annen situasjon: relativt marginalisert i Norge og isolert fra opprinnelseslandet. Det kan hende at det ene leder til det andre: Å være svakt integrert i Norge kan gjøre det vanskelig å ha råd til å reise på besøk, eie bolig i opprinnelseslandet eller sende penger til slektninger.

Det er vanligere for somaliere og irakere enn for andre grupper å være svakt integrert og svakt transnasjonal.

Motsatte orienteringer

Mange innvandrere er orientert mot det norske samfunnet og har få bånd til opprinnelseslandet. Denne gruppen er representert ved kvadrant A, og består særlig av innvandrere fra Chile, Iran og Somalia.

Det motsatte – å være orientert hovedsakelig mot opprinnelseslandet – er den minst vanlige situasjonen når vi ser på alle respondente under ett (figur 3), og mindre vanlig blant kvinner sammenlignet med menn. Innvandrere fra Tyrkia skiller seg her ut, ved at mer enn fire av ti plasserer seg i denne kategorien.

Et eksempel: Intensjon om å returnere

Vi har brukt tilknytningsmatrisen til å studere variasjonen i innvandreres intensjon om å flytte tilbake til opprinnelseslandet. Slike intensjoner varierer etter plassering i matrisen (figur 5).

Vi ser klare tegn til interaksjon mellom transnasjonalisme og integrering. Ikke overraskende er intensjoner om å flytte tilbake mest utbredt blant dem som har svak tilknytning til Norge og sterk tilknytning til opprinnelseslandet (kvadrant D). Fire av ti i denne kategorien ønsker å returnere.

Det som er påfallende i figur 5, er at sannsynligheten for å ønske å flytte tilbake er svært lik i kvadrant B og C. Med andre ord: De med sterk tilknytning til begge landene har tilsvarende intensjoner om å flytte tilbake som de med svak tilknytning til begge landene. Det som betyr noe, er den relative styrken i tilknytningen til henholdsvis Norge og opprinnelseslandet.

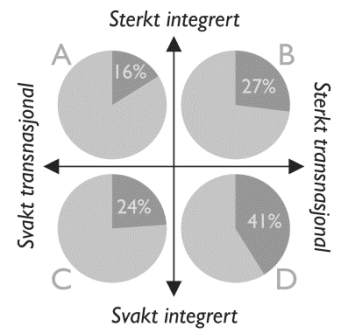
Blant dem som har en intensjon om å flytte tilbake, har et flertall sterke bånd til opprinnelseslandet. Mange er imidlertid også godt integrert i det norske samfunnet. Ser vi på dem som har et ønske om å flytte tilbake, finner vi faktisk det største antallet i kvadrant B. Igjen kan transnasjonale handlingsmønstre og retur støttes opp av de ressurser og muligheter som følger med et høyt integreringsnivå.

Et nyttig analyseverktøy

Fordelingen av innvandrere i tilknytningsmatrisen, viser at integrering og transnasjonalisme verken forholder seg til hverandre på en bestemt måte eller er uavhengige av hverandre. Det at respondentene sprer seg over alle de fire kvadrantene, viser at matrisen er et verdifullt verktøy.

Variasjonene i tilknytningsmønstrene for de ti opprinnelseslandene som vist i figur 4, er oppsiktsvekkende. Samtidig må det understrekes at det finnes personer fra alle opprinnelseslandene i alle kvadrantene. Mønstrene på gruppenivå bør derfor ikke forlede oss til å trekke slutninger om enkeltmennesker.

Ved hjelp av matrisen kan vi undersøke hvordan integrering og transnasjonalisme sammen påvirker atferd. Matrisen er et nyttig verktøy for å vurdere hvordan innvandrere kan håndtere flere tilknytninger samtidig. Den kan fungere som innfallsport til mer nyanserte analyser og politiske virkemidler i forbindelse med innvandreres atferd og holdninger.

Figur 5. Andel respondenter i hver kvadrant som har intensjoner om å flytte tilbake til opprinnelseslandet³

Litteratur

- Carling, J. og Pettersen, S. V. (2014), Return Migration Intentions in the Integration-Transnationalism Matrix. *International Migration*, 52(6):13-30.
- Carling, J. and Hoelscher, K. (2013) 'The Capacity and Desire to Remit: Comparing Local and Transnational Influences.' *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39(6):939-958.

Notes

1 Definisjoner og detaljer om målemetoden finnes i Carling og Pettersen (2014), se litteraturlisten. 2 På tidspunktet da undersøkelsen ble gjennomført, var Montenegro og Serbia i union. 3 Datagrunnlaget for denne figuren omfatter også respondenter som er født i Norge av innvandrerforeldre eller flyttet til Norge som barn (N=3053).

Dette notatet er også utgitt på engelsk med tittelen 'The Matrix of Attachment: Immigrant Integration and Transnationalism'.

FORFATTERNE

Jørgen Carling er forsker ved Institutt for fredsforskning (PRIO).

E-post: jorgen@prio.org

Silje Vatne Pettersen er seniorrådgiver og koordinator for innvanderrelatert statistikk og analyser i Statistisk sentralbyrå.

E-post: svp@ssb.no

PROSJEKTET

Dette notatet er del av prosjektet 'Possibilities and Realities of Return Migration' (PREMIG), et stort forskningsprosjekt som utforsker returnigrasjon fra Norge og Storbritannia. Prosjektet er ledet av Jørgen Carling. For ytterligere informasjon, se www.prio.org/premig.

PRIO

Institutt for fredsforskning (PRIO) ble etablert i 1959. PRIO driver forskning om betingelsene for fredelige forbindelser mellom individer, grupper og nasjoner. Forskningsinstituttet er uavhengig, internasjonalt og tverrfaglig, og utforsker temaer knyttet til ulike aspekter ved fred og konflikt.